

УДК 351.84

МОДЕРНІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ СОЛІДАРНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА КОДИФІКАЦІЇ ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Н. В. Мартиненко,

*аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

У статті розглядається питання включення до переліку суб'єктів солідарної системи центрального органу виконавчої влади, що формує податкову і митну політику, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, шляхом внесення відповідних змін до п. 1 ст. 3 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування". порушується проблема необхідності підтримання нормативно-правових актів, що регулюють проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в актуальному стані, шляхом вчасного внесення відповідних змін, чітко конкретизуючи, які саме дані, необхідні для забезпечення ефективного здійснення актуарних розрахунків подаються Відділу актуарних розрахунків кожним із міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Ключові слова: пенсійна система, розвиток пенсійної системи України, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, учасники пенсійного процесу, суб'єкти солідарної пенсійної системи, актуарні розрахунки.

N. V. Martynenko,

Post-graduate student of Social and Humanitarian Policy Chair, Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

MODERNIZING SUBJECT STRUCTURE OF SOLIDARITY PENSION SYSTEM AS PREREQUISITE FOR PENSION LEGISLATION CODING IN UKRAINE

The paper addresses the matter of entering in a list of subjects of the solidarity pension system the central executive body as an institution that formulates taxation and customs policies and the central executive body that implements the state policy in the sphere of treasury administration of budget funds by means of introducing the appropriate changes into Paragraph 1 to Article 3 of the Law of Ukraine "On Compulsory State Pension Insurance". A question is brought up as to the need to provide support for the normative and legal acts that regulate conducting the real-state actuarial calculations in the system of compulsory state pension insurance by way of prompt introduction of the relevant changes, with a clear specification of exactly what data, necessary for ensuring efficient actuarial calculations, is to be submitted to the Actuarial calculations department by every ministry and other central executive bodies.

Key words: pension system, development of pension system of Ukraine, unified tax on compulsory state social insurance, pension process participants, subjects of pay-as-you-go (solidarity) pension system, actuarial calculations.

Н. В. Мартыненко,

*аспірант кафедры социальной и гуманитарной политики,
Харьковский региональный институт государственного управления
Национальной академии государственного управления при Президенте Украины*

МОДЕРНИЗАЦИЯ СУБЪЕКТНОГО СОСТАВА СОЛИДАРНОЙ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ КАК ПРЕДПОСЫЛКА КОДИФИКАЦИИ ПЕНСИОННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ

В статье рассматривается вопрос включения в перечень субъектов солидарной системы центрального органа исполнительной власти, формирующего налоговую и таможенную политику, и центрального органа исполнительной власти, реализующего государственную политику в сфере казначейского обслуживания бюджетных средств, путем внесения соответствующих изменений в п. 1 ст. 3 Закона Украины "Об общеобязательном государственном пенсионном страховании". Ставится проблема необходимости поддержания нормативно-правовых актов, регулирующих проведение актуарных расчетов в системе общеобязательного государственного пенсионного страхования в актуальном состоянии, путем своевременного внесения соответствующих изменений, четко конкретизируя, какие именно данные, необходимые для обеспечения эффективного осуществления актуарных расчетов, подаются Отделу актуарных расчетов каждым из министерств и других центральных органов исполнительной власти.

Ключевые слова: пенсионная система, развитие пенсионной системы Украины, единый взнос на общеобязательное государственное социальное страхование, участники пенсионного процесса, субъекты солидарной пенсионной системы, актуарные расчеты.

© Мартиненко Н. В., 2018

Постановка проблеми. Загальновідомо, що організаційні основи функціонування пенсійної системи визначаються на законодавчому рівні, через правовий механізм закріплюються об'єкт та мета існування, суб'єктний склад, та завдяки розподілу прав і обов'язків визначається правовий зв'язок, юридичні факти, які є передумовами виникнення, зміни або припинення пенсійних правовідносин. До цього часу у вітчизняній науці малодослідженим залишається питання щодо повноти законодавчого закріплення суб'єктів солідарної пенсійної системи в Законі України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" в умовах динамічного розвитку пенсійного та податкового законодавства України.

Зазначене призводить до того, що існує неврегульованість питання обміну інформацією, напрацюваннями, розрахунками між центральними органами виконавчої влади під час здійснення розрахунків однакових показників; виникають проблеми при плануванні бюджетних показників, проведенні актуарних розрахунків, об'єктивності та зіставності показників, які аналізуються та прогнозуються у відповідних нормативно-правових актах. Також має місце відсутність чіткої взаємодії територіальних органів Пенсійного фонду України та органів доходів і зборів, що потребує конкретизації напрямів, форм і умов їх взаємодії з метою поліпшення спільної контрольної роботи щодо своєчасності і повноти сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, незважаючи на те, що в Законі України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" розд. 4 "Повноваження органів доходів і зборів, Пенсійного фонду щодо збору та обліку єдиного внеску" включає шість статей (з 12 по 14-1), в яких розписані функції, права та обов'язки центрального органу виконавчої влади, що формує податкову і митну політику та забезпечує її реалізацію, і Пенсійного фонду України та їх територіальних органів.

Аналіз існуючих правових зв'язків між учасниками пенсійного процесу із загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, які забезпечують реалізацію права на отримання пенсії громадянами та організацію її фінансування, сприяє їх детальному і всебічному розумінню та є важливим у контексті пенсійної реформи, що триває.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням суб'єктного складу солідарної пенсійної системи займалися С.М.Синчук (з'ясовано поняття та сутність соціально-страхових правовідносин) [10], Б.І.Сташків (залежно від функцій,

що здійснюються у сфері соціального забезпечення, суб'єкти права соціального забезпечення поділено на три групи) [11], М.М.Шумило (проаналізовано структуру пенсійнострахових правовідносин, а саме суб'єктний склад, об'єкт і зміст) [13] та ін. Але, незважаючи на наявність значного масиву праць, присвячених фундаментальним теоретичним питанням, повнота законодавчого закріплення суб'єктів солідарної пенсійної системи у Законі України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", який є спеціальним законом, не досліджувалась.

Мета статті – визначення на теоретичному рівні суб'єктного складу правовідносин із загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і з'ясування повноти законодавчого закріплення суб'єктів солідарної пенсійної системи у п. 1 ст. 3 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та інших взаємопов'язаних нормативно-правових актах.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи пенсійну систему України та розглядаючи питання її подальшого розвитку, не можна обійти увагою проблему її суб'єктного складу та повноти законодавчого закріплення суб'єктів солідарної пенсійної системи в спеціальному Законі.

Б.І.Сташків у своєму монографічному дослідженні зазначає, що: "... у залежності від функцій, що здійснюються в сфері соціального забезпечення, суб'єкти права соціального забезпечення поділяються на три групи: 1) суб'єкти, які отримують різні види соціального забезпечення; 2) суб'єкти, які надають різні види соціального забезпечення; 3) суб'єкти, які підтверджують факти, що мають юридичне значення для соціального забезпечення. Останні дві групи часто об'єднують в одну групу – суб'єктів, які надають соціальне забезпечення" [11, с. 430].

Що стосується компонування суб'єктного складу саме пенсійних відносин, то вона завжди була і залишається дотепер у такому вигляді:

– соціальний інститут управління сучасною системою пенсійного забезпечення, на який покладається обов'язок із надання відповідної пенсії громадянам. Ним, залежно від конкретної політики держави, може бути пенсійний фонд, органи соціального забезпечення, соціального захисту;

– одержувачі відповідних видів пенсій (фізичні особи) в разі досягнення встановленого законом віку, на випадок інвалідності, втрати годувальника.

Власне пенсійні відносини – це завжди відносини органу, на який покладається обов'язок

із надання пенсії, і фізичною особою – одержувачем відповідного виду пенсії в разі досягнення встановленого законом віку, на випадок інвалідності або втрати годувальника. Існуючі правові зв'язки між учасниками пенсійного процесу, що сприяють реалізації права на отримання пенсії громадянами (наприклад зі сплати єдиного соціального внеску, проведення розрахунково-касових операцій з коштами Пенсійного фонду та ін.), – це не безпосередньо пенсійні відносини, а відносини з організації їх фінансування. Як зазначає С.М.Синчук: "... досить багате розмаїття відносин соціального забезпечення не впливає на характер їх правової природи, яка зумовлена сутністю соціального захисту громадян як одного з обов'язків і завдань соціальної держави" [10, с. 270].

Відповідно до п. 1 ст. 3 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" суб'єктами солідарної системи є: застраховані особи, а в окремих випадках, визначених цим Законом, – члени їхніх сімей та інші особи; страхувальники; Пенсійний фонд; уповноважений банк; підприємства, установи, організації (далі – організації), що здійснюють виплату і доставку пенсій [2].

Як вбачається, наведений у Законі перелік суб'єктів, які беруть участь у пенсійному страхуванні в солідарній пенсійній системі, є вичерпним і законодавчо визначеним, оскільки на час прийняття зазначеного Закону ч. 4 ст. 20 було передбачено, що сплата страхових внесків здійснюється виключно в грошовій формі шляхом внесення відповідних сум страхових внесків до солідарної системи на банківські рахунки виконавчих органів Пенсійного фонду та постановою Правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 р. № 21-1 була затверджена Інструкція про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України [8].

Сьогодні перелік суб'єктів солідарної пенсійної системи є ширшим, ніж той, що був запропонований законодавцем у п. 1 ст. 3 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" в 2003 р.

До зазначеного переліку не були внесені відповідні зміни з прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи" [4], яким було змінено Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страху-

вання". Цим Законом фактично було доповнено перелік суб'єктів солідарної пенсійної системи ще одним суб'єктом – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, – органом, що здійснює збір та веде облік єдиного внеску. З жовтня 2013 р. функції адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування було передано до органів Державної фіскальної служби України.

Передача функцій з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від Пенсійного фонду України Міністерству доходів і зборів України – органу, якому функції з адміністрування податків і зборів властиві, була суттєвим та доцільним кроком, спрямованим на економію адміністративних витрат, пов'язаних із виконанням функцій, покладених на органи ПФУ, що здійснюються за рахунок власних надходжень коштів (із 683 територіальних управлінь у 2015 залишилось 357 у 2017 р., зменшення на 47,7%; штатна чисельність працівників органів Фонду скорочена з 36,6 тис. осіб у 2015 до 30,1 тис. осіб у 2017 р., або на 17,8% [1]); спрощення процедури адміністрування сплати страхових внесків, що дало змогу страхувальникам скоротити кількість інформації, що подається до контролюючих органів, а також зменшило кількість органів, які здійснюють контроль і отримують обов'язкову звітність; спрощення контролю узгодженості платежів у всі позабюджетні фонди та адміністрування системи фінансування соціального страхування, з'єднання в органі, що формує податкову політику, всієї інформації про соціальні внески, дало змогу виключити можливість подачі страхувальником неточних відомостей про фонд оплати праці (оподатковувану базу) в різні позабюджетні фонди, оскільки до цього мали місце нестикування в оподатковуваній базі і як наслідок недоотримання платежів за внесками соціального страхування, що виявлялися під час зустрічних перевірок фондами, які мали нерегулярний характер і були трудомісткими, а отже, малоефективними; спрощення надання звітності страхувальниками.

Необхідність включити до суб'єктного складу солідарної пенсійної системи центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику, зумовлює також і те, що пенсійне законодавство визначає Пенсійний фонд України як страховика по обов'язковому пенсійному страхуванню, але не наділяє його правом збору страхових внесків за цим видом соціального страхування. Розділення функцій адміністру-

вання внесків до пенсійної системи і здійснення пенсійних виплат призвело до того, що орган, відповідальний за страхові виплати, має обмежені можливості впливу на формування фінансової бази. Але зміна порядку адміністрування не внесла змін у зміст цих платежів, оскільки, незважаючи на здійснення адміністрування органами Державної фіскальної служби України, збереглася страхова природа платежів до державних соціальних позабюджетних фондів, у тому числі до Пенсійного фонду України. Так, на виконання вимог Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” для забезпечення: ведення обліку платників і застрахованих осіб у системі загальнообов’язкового державного соціального страхування та їх ідентифікації; накопичення, зберігання та автоматизованої обробки інформації про сплату платниками єдиного внеску та про набуття застрахованими особами права на отримання страхових виплат за окремими видами загальнообов’язкового державного соціального страхування; нарахування та обліку виплат за окремими видами загальнообов’язкового державного соціального страхування створено Державний реєстр загальнообов’язкового державного соціального страхування, що складається з реєстру страхувальників і реєстру застрахованих осіб [3].

У п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” говориться про те, що єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов’язкового державного соціального страхування в обов’язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов’язкового державного соціального страхування [3]. Більше того, ч. 2 ст. 8 цього Закону передбачено, що єдиний внесок не входить до системи оподаткування [3].

Між суб’єктами загальнообов’язкового державного пенсійного страхування відбуваються різноманітні правові зв’язки. Правовідносини у солідарній пенсійній системі мають чітко виокремлене коло учасників і чітко визначені варіанти їх можливої поведінки та від моменту виникнення до моменту закінчення, визначені в законі. Суб’єкти правовідносин у солідарній пенсійній системі наділяються законом правовим статусом, який дає можливість брати участь

у правовідносинах із загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Трудова діяльність особи в контексті легальної зайнятості населення супроводжується таким обов’язковим атрибутом, як пенсійне страхування. Таким чином, застрахована особа та страхувальник перебувають у трудових правовідносинах, одним із обов’язкових правових наслідків яких є пенсійне страхування. Страхувальники зобов’язані зареєструватись як платники єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування та сплачувати його у розмірах та порядку, визначених законодавством. Обов’язкова участь страхувальників у пенсійно-страхових правовідносинах у солідарній пенсійній системі зумовлена наявністю трудових правовідносин із застрахованою особою. Зобов’язання страховика щодо сплати страхових внесків за застраховану особу визначені законом і виникають у процесі укладення трудового договору.

Щодо зазначеного М.М.Шумило дійшов висновку, що пенсійно-страхові правовідносини в солідарній пенсійній системі “треба розглядати як правовідносини, бо вони від моменту виникнення до моменту закінчення прописані в законі” [13, с. 264].

Між страхувальником і Пенсійним фондом України також виникає правовий зв’язок, оскільки останній відповідно до покладених на нього завдань формує та веде реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування.

С.М.Синчук, глибоко вивчивши це питання, зазначила, що “страховик в особі соціальних страхових фондів та страхувальник (здебільшого роботодавець щодо найманих працівників) є зобов’язаними суб’єктами, і їхня діяльність врегульована на основі категоричних приписів” [10, с. 272].

Правовий зв’язок відбувається між страхувальником і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, який відповідно до покладених на нього завдань:

- забезпечує збір та ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску;

- здійснює контроль за додержанням законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, правильністю нарахування, обчислення, повнотою і своєчасністю сплати єдиного внеску;

- установлює форми, строки і порядок прийняття та обробки звітності, зокрема в електронній формі, від платників щодо нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску за погодженням із Пенсійним фондом та фондами

загальнообов'язкового державного соціального страхування;

– формує та веде реєстр страхувальників Державного реєстру.

Із зазначеного вбачається, що Пенсійний фонд України фактично втратив контроль над акумульованими коштами, але між Пенсійним фондом України та Державною фіскальною службою України налагоджено обмін інформацією, спільний аналіз та прогноз надходження коштів від сплати єдиного внеску, здійснення контролю за достовірністю відомостей про осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, та ін.

Правовий зв'язок має місце між Пенсійним фондом України, уповноваженим банком та Державним казначейством, оскільки відповідно до п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо підвищення ефективності управління державними коштами” від 2 листопада 2004 р. № 1477 суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та інших платежів, перераховані на рахунки органів Пенсійного фонду України в уповноваженому банку, щодня централізовано зараховуються на рахунок Пенсійного фонду України, відкритого в Державному казначействі, і використовуються виключно для фінансування пенсій та інших витрат, що відповідно до законодавства здійснюються з Пенсійного фонду України [5].

Тобто, щоб здійснити виплату пенсій, Пенсійний фонд України повинен обґрунтувати цю необхідність перед Державним казначейством, яке дає дозвіл на перерахування коштів на рахунок Пенсійного фонду, з яких потім здійснюються пенсійні виплати.

Для зарахування єдиного внеску в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, та його територіальних органах відкриваються в установленому порядку небюджетні рахунки відповідному органу доходів і зборів. Зазначені рахунки відкриваються виключно для обслуговування коштів єдиного внеску, що передбачено п. 6 ст. 9 Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” [3].

Більше того, постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2017 р. № 312 затверджено Порядок казначейського обслуговування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, який визначає механізм обслуговування органами Казначейства коштів

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що надходять до бюджету Пенсійного фонду України відповідно до ст. 72 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” [6]. Цим Порядком передбачено, що Казначейство здійснює розподіл коштів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування відповідно до пропорцій, визначених законодавством, із використанням засобів програмного забезпечення.

Так був посилений контроль за діяльністю Пенсійного фонду України шляхом введення казначейського обслуговування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Таким чином, перелік суб'єктів солідарної пенсійної системи є ширшим, ніж той, що був запропонований законодавцем у п. 1 ст. 3 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” у 2003 р. та так і не зазнав змін і доповнень під час прийняття взаємопов'язаних законів та інших нормативно-правових актів.

Зважаючи на зазначене, пропонується викласти п. 1 ст. 3 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” в такій редакції: “суб'єктами солідарної системи є: застраховані особи, а в окремих випадках, визначених цим Законом, – члени їхніх сімей та інші особи; страхувальники; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику; Пенсійний фонд; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів; уповноважений банк; підприємства, установи, організації (далі – організації), що здійснюють виплату і доставку пенсій”.

Також потребують внесення відповідних змін та доповнень Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування” від 16 грудня 2004 р. № 1677 [7] та Порядок проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, затверджений постановою правління Пенсійного фонду України від 18 липня 2005 р. № 12-1, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 2 серпня 2005 р. за № 840/11120 [9] (далі – Порядок), які з часу їх прийняття, незважаючи на систематичне оновлення пенсійного законодавства, проведення докорінної пенсійної реформи, важливість здійснення фінансового аналізу коротко-, середньо- і

довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, не зазнали жодних змін.

Щодо наведеного слід звернути увагу на зазначене Л.Г.Ткаченко, що “Пенсійний фонд, який згідно із законом зобов'язаний здійснювати актуарні розрахунки на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу (ч. 1 ст. 77 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”), надзвичайно мало використовує результати таких розрахунків і жодним способом не оприлюднює їх” [12, с. 60].

Зважаючи на те, що найбільш ефективний спосіб збалансувати доходи і витрати Пенсійного фонду України, зменшити або повністю ліквідувати його дефіцит – це забезпечити актуарну відповідність коштів, що надходять від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за встановленими тарифами обсягу прийнятих зобов'язань, ці постанови є доволі важливими для формування цілісної картини та відслідковування довгострокової стратегії розвитку пенсійної системи України. Адже відповідно до ч. 1 ст. 77 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” виконавча дирекція Пенсійного фонду забезпечує проведення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на наступні 1, 5, 10 та через кожні 5 років – на 75 років [2].

Невнесення, несвоєчасність внесення відповідних змін до нормативно-правових актів призводить до неврегульованості питань обміну інформацією, напрацюваннями, розрахунками між центральними органами виконавчої влади при здійсненні розрахунків однакових показників; призводить до проблем під час планування бюджетних показників, проведення актуарних розрахунків, об'єктивності та зіставності показників, які аналізуються та прогнозуються у відповідних нормативно-правових актах.

У розд. 3 “Перелік органів виконавчої влади та обсяг інформації, необхідної для проведення актуарних розрахунків” Порядку конкретизується, які саме органи виконавчої влади надають інформацію, необхідну для проведення актуарних розрахунків, це Державний комітет статистики України, Пенсійний фонд України, Міністерство економіки України. Таким чином, перелік органів виконавчої влади, що надають інформацію, необхідну для проведення актуарних розрахунків, є вичерпним. Що стосується переліку показників та інформації, необхідних для проведення акту-

арних розрахунків, зазначається, що він може доповнюватися відповідно до законодавства.

До зазначених постанов не були внесені зміни з прийняттям Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування”. Не було враховано те, що саме завданнями центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, є забезпечення адміністрування єдиного внеску шляхом його збору, ведення обліку надходжень від його сплати та здійснення контролю за сплатою єдиного внеску, що передбачено ч. 1 ст. 12 цього Закону [3].

Таким чином, у Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування” від 16 грудня 2004 р. № 1677 [7] п. 2 пропонується викласти в такій редакції:

“Пенсійному фонду України, Міністерству фінансів, Державній фіскальній службі України, Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерству праці та соціальної політики, Державному комітету статистики разом з науковими установами визначити порядок проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування”.

Відповідно, до переліку органів виконавчої влади, що надається в розд. 3 Порядку, необхідно включити центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (Державну фіскальну службу України). Також необхідно конкретизувати, які саме дані, необхідні для забезпечення ефективного здійснення актуарних розрахунків, подаються Державною фіскальною службою України до Відділу актуарних розрахунків. Пропонуємо додати до п. 3.1 цього розділу пп. 3.1.4 такого змісту: “Державна фіскальна служба України подає дані щодо обсягу надходжень у минулому році коштів від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування”.

Велика кількість недоопрацьованих нормативно-правових актів з питань пенсійного страхування та пенсійного забезпечення, які потребують нагального внесення змін, свідчить про те, що їх розрізненість не дає можливості вчасно проконтролювати їх невідповідність одне одному, зумовлює потребу в систематизації законодавства про пенсійне забезпечення як одного із способів удосконалення правового регулювання організаційно-правових засад пенсійної системи.

Для успішного реформування пенсійної системи необхідно забезпечення узгодженості й компактності пенсійного законодавства, звільнення нормативного масиву від застарілих норм, що не виправдали себе, оскільки недосконалість і надмірна кількість пенсійного законодавства породжує численні недоліки нормативно-правових актів та відповідно їх низьку ефективність.

Висновки з даного дослідження. Динамічний розвиток законодавства України призвів до поступового розширення кола суб'єктів солідарної пенсійної системи – учасників пенсійного процесу, які сприяють реалізації права на отримання пенсій громадянами, забезпечують організацію їх фінансування. Відповідно перелік суб'єктів солідарної системи, визначений п. 1 ст. 3 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, необхідно доповнити шляхом внесення відповідних змін, включивши до зазначеного переліку центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику (у частині адміністрування податків і зборів, митних платежів, єдиного внеску), центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Важливим інструментом управління національною пенсійною системою є прогнози її розвитку, які необхідно проводити на систематичній основі з використанням методів актуарної оцінки, що відрізняються найбільшою вірогідністю. Відповідно нормативно-правові акти, що регулюють проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, необхідно підтримувати в актуальному стані шляхом вчасного внесення відповід-

них змін, чітко конкретизуючи, які саме дані, необхідні для забезпечення ефективного здійснення актуарних розрахунків, подаються Відділу актуарних розрахунків кожним із міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Доповнити перелік органів виконавчої влади в Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування” від 16 грудня 2004 р. № 1677 та в Порядку, затвердженому постановою правління Пенсійного фонду України від 18 липня 2005 р. № 12-1 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 2 серпня 2005 р. за № 840/11120, Державною фіскальною службою України.

Пенсійне законодавство необхідно кодифікувати, виклавши нормативний матеріал послідовно, внутрішньо узгоджено з метою максимально повного врегулювання пенсійних відносин та відносин з організації їх фінансування, подолання протиріч і неузгодженості чинних норм, ліквідації повторень, прогалин, дублювання норм.

Розвиток пенсійної системи України потребує величезної законотворчої діяльності і вона повинна базуватися на науковій основі. В іншому випадку становлення національної пенсійної системи буде здійснюватися тільки шляхом проб і помилок з усіма виникаючими з цього наслідками.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Перспективними напрямками подальшого наукового дослідження видаються з'ясування інституціональних засад розвитку пенсійної системи України, визначення їх місця в новій моделі пенсійного страхування з точки зору основних положень кібернетичної теорії.

Список використаних джерел

1. Виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=277122>
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1058-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2464-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи [Електронний ресурс] : Закон України від

References

1. “Implementation of the budget of the Pension Fund of Ukraine in 2016”, available at: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=277122> (Accessed 12 August 2017).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine “On Compulsory State Pension Insurance” of 09.07.2003 no. 1058-IV, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (Accessed 17 August 2017).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Law of Ukraine “On the collection and accounting of a single fee for obligatory state social insurance” of 08.07.2010 no. 2464-VI, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (Accessed 17 August 2017).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in connection with the Ad-

- 04 лип. 2013 р. № 406-VII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/406-18>
5. Про заходи щодо підвищення ефективності управління державними коштами [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листоп. 2004 р. № 1477. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1477-2004-%D0%BF>
 6. Деякі питання казначейського обслуговування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 трав. 2017 р. № 312. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/312-2017-%D0%BF>
 7. Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2004 р. № 1677. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1677-2004-%D0%BF>
 8. Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страховальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України [Електронний ресурс] : постанова Правління Пенсійного фонду України від 19 груд. 2003 р. № 21-1. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0064-04/ed20031219>
 9. Про затвердження Порядку проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [Електронний ресурс] : постанова правління Пенсійного фонду України від 18 лип. 2005 р. № 12-1, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 2 серп. 2005 р. за № 840/11120. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0840-05>
 10. Синчук С. Соціально-страхові правовідносини як різновид правовідносин соціального забезпечення / С. Синчук // Вісн. Львів. ун-ту. – 2014. – Вип. 59. – С. 266–276. – (Серія юридична).
 11. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навч. посіб. / Б. І. Сташків. – Чернівці : ПАТ “ПВК “Десна”, 2016. – 692 с.
 12. Ткаченко Л. Г. Інформаційні можливості Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування / Л. Г. Ткаченко // Статистика України. – 2012. – № 1. – С. 59–63.
 13. Шумило М. М. Теоретичні аспекти пенсійно-страхових правовідносин як стадії пенсійного процесу / М. М. Шумило // Актуальні проблеми політики. – 2015. – Вип. 56. – С. 258–266.
 - ministrative Reform”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/406-18> (Accessed 19 August 2017).
 5. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2004), Resolution “On measures to increase the efficiency of management of public funds” of 02.11.2004 no. 1477, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1477-2004-%D0%BF> (Accessed 19 August 2017).
 6. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution “Some issues of treasury service of funds of compulsory state pension insurance” of 11.05.2017 no. 312, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/312-2017-%D0%BF> (Accessed 15 August 2017).
 7. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2004), Resolution “On Approval of the Methodology for Actuarial Settlements in the System of Mandatory State Pension Insurance” of 16.12.2004 no. 1677, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1677-2004-%D0%BF> (Accessed 22 August 2017).
 8. The Pension Fund of Ukraine (2003), Resolution of the Board of the Pension Fund of Ukraine “On Approval of the Instruction on the Procedure for Calculating and Payment to Insured Persons of Contributions to the Mandatory State Pension Insurance to the Pension Fund of Ukraine” of 19.12.2003 no. 21-1, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0064-04/ed20031219> (Accessed 22 August 2017).
 9. The Pension Fund of Ukraine (2005), Resolution of the Board of the Pension Fund of Ukraine “On Approval of the Procedure for Actuarial Settlements in the System of Mandatory State Pension Insurance” of 18.07.2005 no. 12-1, registered with the Ministry of Justice of Ukraine on August 2, 2005 under no. 840/11120, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0840-05> (Accessed 25 August 2017).
 10. Synchuk, S. (2014), “Social-insurance legal relations as a kind of legal relations of social security”, *Visnyk Lvivs'koho universytetu. Seriya iurydychna*, vol. 59, pp. 266–276.
 11. Stashkiv, B.I. (2016), *Pravo sotsial'noho zabezpechennia. Zahal'na chastyna: navchal'nyj posibnyk* [The right to social security. General part: tutorial], “PVK “Desna” Publisher, Chernihiv, Ukraine.
 12. Tkachenko, L.H. (2012), “Information Opportunities of the State Register of Mandatory State Social Insurance”, *Statystyka Ukrainy*, vol. 1, pp. 59–63.
 13. Shumylo, M.M. (2015), “Theoretical aspects of pension-insurance legal relations as stages of the pension process”, *Aktual'ni problemy polityky*, vol. 56, pp. 258–266.